

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНА ПАРАДИГМА МЕНТАЛЬНОСТІ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ В ПРОЗІ І.С. НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО

Мялковська Л.М.,

Луцький національний технічний університет,
вул. Львівська, 75, м. Луцьк, 43000
myalkovskaludmila@gmail.com

У статті здійснено лінгвостилістичний аналіз ментального, культурно-освітнього простору українського суспільства другої половини XIX — початку XX ст. за художніми текстами І.С. Нечуя-Левицького. Виявлено, що основу аналізованої парадигми становить мовний образ європейського українця-інтелігента. Зроблено висновок про актуалізацію у ментальному, культурно-освітньому просторі тогочасного українського суспільства тематичного компонента «українська мова, культура, освіта».

Ключові слова: художні тексти І.С. Нечуя-Левицького, українська інтелектуальна проза, лінгвостилістичний аналіз, парадигма, ментальний, культурно-освітній простір.

Мялковская Л.

Лингвостилистическая парадигма ментальности интеллигенции в прозе И.С. Нечуя-Левицкого

В статье осуществлен лингвостилистический анализ ментального, культурно-образовательного пространства украинского общества второй половины XIX — начала XX в. в исследуемых художественных текстах И.С. Нечуя-Левицкого. Выведено, что основу рассматриваемой парадигмы составляет языковой образ европейского украинца-интеллигента. Сделан вывод об актуализации в ментальном, культурно-образовательном пространстве украинского общества того времени тематического компонента «украинский язык, культура, образование».

Ключевые слова: художественные тексты И.С. Нечуя-Левицкого, украинская интеллектуальная проза, лингвостилистический анализ, парадигма, ментальное, культурно-образовательное пространство.

L. Mialkovska

Linguistic Stylistic Paradigm of the Intellectuals' Mentality in I. Nechuy-Levytsky's works

The article provides a linguistic stylistic analysis of the mental, cultural and educational spheres of Ukrainian society of the second half of the 19th and the beginning of the 20th centuries by I. Nechuy-Levytsky's works. It was found out that the basis of this model is the linguistic image of a European Ukrainian-intellectual. The intellectuals, Europeans, narodovtsi, nationalists, culturalists as well as attributive words such as intelligent people, an intelligent person that expand the artistic paradigm of the analyzed linguistic image are documented in the texts.

In the writer's language picture of the world a word-image the intellectuals gets multidimensional content, generates structured concept. The increment of semantic structure in this concept is ensured by complex text structures with a dominant 'Europeanness' and by three levels of associative and semantic links of a word-concept intellectual. Attributive word combinations and metaphorical expressions with key words that define the spiritual space of the character-intellectual are the first level of associative imaginative thinking. Semantic and associative and imaginative conceptualization of the notion of the intellectuals on the second level are provided by statements the lexical semantics of which defines the physical space of the character-intellectual. Patterns that represent the socio-cultural space of the character-intellectual form the third associative semantic level.

It is defined the main philosophical motive of the writer's works, namely the motive of Ukrainian language as a factor in the development of the national culture and the means of nation self-affirmation.

The cognitive and textual analysis of the nomination Ukrainian language is proposed that gives reasons for structuring the content of appropriate concept in the studying works: Ukrainian language is the means of communication, Ukrainian language is a means of national self-identification, and Ukrainian language is a sign of a lower "peasant" (rural) culture.

It is substantiated that the comprehension of Ukrainian language as an indispensable component of the spiritual world of Ukrainians is connected with the understanding of language as a multi-faceted phenomenon — that is not only as means of communication, as a decisive feature of national culture, but also with the understanding of literary works created in this language.

In the studying works it is stated that the "motive of connection of Ukraine with Europe in general and the connection of Ukrainian intellectuals with the European world in particular" is actual for our time.

The conclusion is that the actualization of the thematic component "Ukrainian language, culture, education" in the mental, cultural and educational spheres of the contemporary Ukrainian society was developed.

Key words: *Ivan Nechuy-Levytsky's works, Ukrainian intellectual prose, linguistic-stylistic analysis, paradigm, mental, cultural and educational spheres.*

Вступ. В українському мовознавстві є кілька засадничих положень, яким підпорядковані різні аспекти вивчення мови І. Нечуя-Левицького, зокрема, її аналіз як явища історії української літературної мови (праці Г.П. Їжакевич [6], В.М. Русанівського [17], О.Г. Муромцевої [9], Л.І. Мацько [8]), як об'єкта лінгвостилістичних студій, як феномену індивідуальної мовотворчості, художнього мовомислення (праці С.Я. Єрмоленко [3; 4], Н.Я. Дзюбишиної-Мельник [2], В.В. Красавіної [7] та ін.).

Нове прочитання художніх текстів І. Нечуя-Левицького пов'язане із сучасною лінгвокогнітивістикою, що поєднує дослідження тексту з вивченням когнітивної і мовної картин світу, пізнання яких передбачає застосування нових дослідницьких методів. Саме лінгвокогнітивна інтерпретація художніх текстів, оперування поняттями концептів-мотивів, співвідносних із поняттями лексико-семантичних, лексико-асоціативних полів дає змогу розкрити філософію мови І. Нечуя-Левицького, а також простежити мовний механізм оприявлення тем і мотивів художньої прози письменника, що зумовлює **актуальність** пропонованої розвідки.

Мета статті полягає у спробі окреслити за художніми текстами І. Нечуя-Левицького ментальний, культурно-освітній простір українського суспільства другої половини XIX — початку XX ст.

Результати дослідження та обговорення. Насамперед відзначимо, що у художніх текстах І. Нечуя-Левицького «Причеп», «Хмари», «Над Чорним морем», «Неоднаковими стежками», «Навіжена», «Гастролі», «На гастролях у Микитянах» фіксуємо конкретне слововживання *інтелігенція*. Це слово-поняття так тлумачить загальномовний словник: «люди розумової праці, що мають спеціальні знання з різних галузей науки, техніки й культури». «Словник української мови» в 11-ти томах ілюструє це значення (серед інших цитат) цитатою І. Нечуя-Левицького: — *На бенкеті була вся наша інтелігенція* (Н.-Лев., IV, 1956, 114) [19, IV, 36].

У досліджуваних текстах мовний образ української інтелігенції розгортається, зокрема, через образи *народовців*, *націоналів*, *культурників*. Найчастотніше у текстах письменника слово *народовці* уживається 19 разів (у формах *народовець* — 6 разів, *народовці* — 13 разів), а слова *націонали* і *культурники* мають відповідно таку частотність: 10 і 5. Що ж до лексикографічної фіксації наведених слів, то «Словарь української мови» (1909) за ред. Б. Грінченка подає назви *народовець* і *націонал* тільки з цитатами-ілюстраціями І. Нечуя-Левиць-

кого, напр.: *Народовець, вця, м. Народникъ. Ми... носимо народню свиту, бо ми, народовці, стаємо набік народа*. Левиц. Пов.159 [18, II, 516]; *Націонал, ла, м. Національ. Левиц. Пов. 159 [18, II, 532]*. Ілюстрацію вживання слова *культурник* у текстах письменника подає «Словник української мови» в 11-ти томах, пор.: — *Треба б нам поговорити про національні й просвітні справи, щоб негайно ставати до праці, коли вже нас продражнили «культурниками* (Н.-Лев., I, 1956, 621) [19, IV, 396].

Народовці, націонали, культурники — це люди інтелектуальної праці, представники нової для того часу соціальної групи, яка у своїх прогресивних поглядах відстоювала актуальне для українців питання національної ідентичності, дбала за збереження самобутньої культури, мови.

Соціальний зріз українського суспільства другої половини XIX — початку XX ст., його культурної спільноти (інтелігенції) у прозі І. Нечуя-Левицького моделює назва *європейці*. Це слово з'являється в описі позитивних вражень від освічених людей, які уміють поводити себе у колі інших осіб, рівних собі за соціальним статусом. Пор. оцінні вислови, якими автор характеризує культуру студентів: *Студенти з України й Білорусії були цивілізованіші, делікатніші. Вони стояли далеко вище од інших, навіть розвиттям розуму, і виглядали паничками й європейцями між грубами великорусами* [12, 9].

Україна та Європа, українська інтелігенція та *європейський світ* — таке поєднання показове для стилю І. Нечуя-Левицького. Контекстуально-семантичне, асоціативне зближення цих слів-понять простежуємо у наступному контексті: — *Європа вийшла з темряви й дійшла високої культурності через науки та просвітність. Нам треба хоч потроху доганяти Європу, щоб не опинитися далеко позаду, і піднімати розвиток сільських і міських мас* [11, 328].

У мовній картині світу І. Нечуя-Левицького слово-образ *інтелігенція* набуває багатопланового змісту, формує структурований концепт. Нарощування смислової структури цього концепту забезпечується цілим комплексом текстових структур з домінантою *європейськість* та трьома рівнями асоціативно-семантичних зв'язків слова-поняття *інтелігент*.

Атрибутивні словосполучення та метафоричні вислови зі стрижневими словами, що окреслюють *ментальний, культурно-освітній простір інтелігенції*, становлять перший рівень асоціативного образного мислення, пор.: *європейська культура* [13, 175], *європейські принципи* [13, 204],

європейські ідеї [11, 131], вищі європейські ідеї [12, 157], сьогочасні європейські ідеї [11, 140], просвітні свіжіші європейські ідеї [11, 334], європейські ідеї й наука [11, 149], європейська просвіта, європейські ідеї [11, 131], азбука європейської просвіти [10, 200], [13, 204], світ вольної європейської мислі [13, 309], міра європейських ідей [11, 132], стежка європейського достижлого розвитку [13, 189], дорога європейського громадянства [13, 189], ґрунт європейського космополітизму [13, 189].

Смислову та асоціативно-образну концептуалізацію поняття інтелігенція на другому рівні забезпечують вислови, лексична семантика яких окреслює матеріальний простір інтелігенції, характеризує різні аспекти її життя. У межах цієї групи виокремлюємо атрибутивні словосполучення європейський вигляд [10, 247], європейський вплив [10, 247], європейська обстава [13, 168], європейська мебіль [10, 278]. Зміст наведених висловів стосується оцінки матеріального добробуту інтелігенції і популярних на той час суспільних смаків, що виявлялися у формах інтер'єру. Пор. уривок: *Гарно обставила Зося свою кімнату в домі своїх нових батьків! Здавалось, що Європа сіла в сусідах у Лемішок, притулилась до стародавньої їх хати! На всіх трьох вікнах своєї кімнати вона [Зося] почіпляла завіси, плетені з тонких білих ниток. <...> Ліжко було застелене червоним шовковим укривалом. Над ліжком висів килим фабрицької роботи, з квітками, багато ближчими до натури <...>. Коло стола, застеленого червоною вовняною з китицями скатертею, стояло чимале крісло, з високою й широкою спинкою, оббите малиною матерією. На столі стояло дзеркало на точених ніжках <...>. На вікнах стояли вазони. Під стіною лисніла політурою нова шафа... Хатина мала зовсім **європейський вигляд**... Швидко **європейський вплив** показався на всьому побуті старосвітського дому [10, 247]. Як слушно зауважує С.Я. Єрмоленко, «детально описуючи інтер'єри різних помешкань, оповідач зафіксував зіткнення нової європейської побутової культури із патріархальним традиційним українським побутом, народними звичаями» [3, 8].*

Мовний портрет інтелектуального життя інтелігенції пов'язано із актуалізацією таких його реалій, що мають матеріальну й духовну цінність, а також несуть інформацію про рівень освіти, формування світогляду персонажів-інтелігентів. Напр.: *Нові й цікаві європейські наукові книжки розворушили в молодих нові думки та гадки [11, 333]; Між тими паперами було багато писаних і літографованих перекладів нових європейських авторів: Ренана, Бюхнера, Фейєрбаха, Прудона, деякі заборонені цензурою твори Шевченка і багато дечого іншого [11, 138].*

Мовний образ української інтелігенції моделюють вислови, змістове наповнення яких стосується характеристики загальноприйнятого порядку,

правил гідної поведінки, манер, запроваджених у середовищі освічених людей під впливом європейської культури. Показові щодо цього такі міні-тексти: *Лемішиха <...> сиділа мовчки і тільки роздивлялась, як справляють у просвічених людей весілля. Ні одним словом, ні одним незвичайним вчинком вона не скомпромітувала себе в домі, де були заведені **європейські звичаї**. Українська жєницина <...> має свою природжену вподобу, природжене розуміння делікатного обходіння з людьми і ніколи не поведе себе тривіально між панами [10, 246]; — <...> брат моєї мами говорє добре на чотирьох **європейських мовах**. І мама старається та наймає гувернанток, щоб і ми говорили на трьох мовах [15, 375]; — А ви в неділю приберіться гарненько, причепуріться і втніть **візит** не степовий, не чумацький, а **європейський, сучасний** [14, 24].*

Семантичне зближення висловів дама з розумом і не без просвіти, зовсім європейська дама простежуємо у контексті, що фіксує характерну для інтелігенції манеру говорити, поводитися, триматися в товаристві, напр.: — <...> Моя знайома — **дама з розумом і не без просвіти**: подивитись на неї — **зовсім європейська дама**; до неї зайшло ще кілька сусід. І подумайте собі, що цілий вечір **тільки й було розмови**, що за церкви, за монастирі та за чудовні образи, — все розмовляли про чуда од чудовного образа Гербовецької богородиці. Я трохи не вмерла з нудьги! [14, 26]. У наведеній репліці звертаємо увагу на фразеологічне словосполучення **тільки й було розмови**, функціональне навантаження якого пов'язане з образною характеристикою комунікативної діяльності людини. В індивідуальному слововживанні письменника цей усталений вислів не частотний, автор до нього звертається лише 5 разів. Проте в загальномовному словнику як ілюстрацію до цього фразеологізму використано (серед інших) той самий приклад І. Нечуя-Левицького. Пор.: *Тільки й розмови про (за) кого — що — хто-небудь весь час говорить про когось, щось. — Цілий вечір тільки й було розмови, що за церкви, за монастирі (Н.-Лев., VI, 1966, 26) [19, VIII, 747].*

Соціокультурний простір персонажа-інтелігента у художніх текстах І. Нечуя-Левицького окреслюють вислови зі стрижневими словами на позначення міста та його об'єктів, що мають рекреаційне призначення. Це стосується атрибутивних словосполучень **європейське місто** [12, 33], **великі європейські городи** [13, 132], **великі європейські громадянські парки та садки** [16, 84]. Названі структури утворюють третій асоціативно-семантичний рівень, на якому відбувається нарощування смислової структури концепту інтелігенція. Пор.: — Як мені хочеться побачити **великі європейські городи**, постерегти їх життя, не матеріальне тільки, а й життя вище: прогресивний рух думок, соціальний рух, що прокладає стежки до нового прогресивного життя в наступаючих часах [13,

132]; *І мені пригадалися і спали на думку гулянки в великих європейських громадянських парках та садках. Який там шум та гам од розмови, хоч часом трохи й здержаний!* [16, 84].

Визначальний світоглядний мотив творчості письменника — усвідомлення ролі української мови як чинника розвитку національної культури й засобу самоствердження нації.

Українська мова — наскрізний концепт, константа, що окреслює інтелектуальний простір справді інтелігентних персонажів. Когнітивно-текстовий аналіз номінації українська мова, поєднуваної з дієсловами *говорити*, *промовити*, *розмовляти* не лише онтологічно, а й через уживані мовні формули, через функціонування в діалогах характерних синтаксичних конструкцій, дає підстави структурувати зміст відповідного поняття у художніх текстах І. Нечуя-Левицького: українська мова — засіб спілкування, українська мова — засіб національної самоідентифікації, українська мова — ознака нижчої «*музицької*» (сільської) культури. Напр.: Павло Радюк *говорив чистою українською мовою*. <...> *Та свита, та українська розмова, той запал, з яким говорив молодий студент, — все те не тільки вдивило матір, але й злякало* [11, 136]; Леонід Семенович не був зроду дуже простий, *та в столиці трудно було й спроститися. Але він любив удавати з себе людину просту, навіть старосвітську, любив удавати давнього запорожця або поважного селянина і завжди говорив українською мовою* [15, 43]; — <...> український народний костюм, — *промовив син чистою українською мовою і тим ще більше вдивив свою матір і сестер* [11, 135].

Наскрізну для мовомислення І. Нечуя-Левицького ідею спілкування українською мовою демонструє діалог персонажів-інтелігентів про приватне вживання української мови як свідому опозицію російській мові:

«Ця молоденька *панна*, мабуть, з *вищим, трохи ідейним потягом*», — подумав Яків Кирикович.

— *Оце все, що ви казали, мені дуже припадає до вподоби. Кожний з нас, коли він любе Україну й людей загалом, повинен дбати за те, щоб навкруги себе розповсюдити культурність, чим і скільки спроможеться.*

— *Одже ж така сама думка й мені давно прихотила в голову. Навезіть мені українських книжок, бо я й досі за їх нічого не знаю, навіть нічого не чула, хоч ми вдома частіше розмовляємо українською мовою, ніж великоруською* [15, 388].

Показовими в контексті української ідентичності є такі зафіксовані вислови, як *любити українську мову*, *вміти говорити по-українській*, *вивчити українську мову*, що характеризують соціокультурні погляди персонажів: *Комашко, син небагатого батька, зріс в степах, любив свої степи, любив народ, був народовцем, любив українську мову, бажав щастя й добра своєму народові*

[13, 131]; *Мавродін був родом з-під Маріуполя, з одного міста коло Азовського моря. Його батько був грек, а мати українка. Він вмів говорити по-українській, зріс серед українського народу й звик до його. Як народовець він присвятив себе на службу українському народові* [13, 132]; *Мурашкова взяла собі місце в народній школі в одному українському селі над самим Дністром, вивчила добре українську мову, стала націоналкою, робила просвітнє діло завзятуше й мала добрий вплив на школу за поміччю народної мови* [13, 312].

За мовними оцінками *народовців*, *націоналів* (пор. також: *націоналка*, *панна з вищим, трохи ідейним потягом*), *європейських українців*, які активно проводили різнопланову культурницьку діяльність, фактично можна пізнати ментальний, культурно-освітній простір українського суспільства другої половини XIX — початку XX ст., в якому об'єднувальну, інтегративну функцію, функцію консолідації української інтелігенції з народом виконувала українська мова.

Той самий мотив української мови як феномену єдності української інтелігенції з народом реалізується у міні-тексті, що розкриває зміст понять *народовці*, *націонали*: — *Націонали й народовці — то тепер такі молоді люди, котрі говорять українською мовою, хочуть, щоб і жінки й діти говорили тією мовою, хочуть злитися з народом... просвічують темний народ і піднімають його морально й матеріально* [11, 252].

Різне ставлення до української мови відтворено в такому контексті: Радюк узяв «Кобзаря» й почав декламувати. Дашкович, почувши те, вийшов і почав слухати. Радюк читав дуже добре, з великим почуттям. Він читав «Думи», повні глибокого почуття й суму. Ольга слухала й ледве розуміла, але не хотіла того сказати і мусила мовчки слухати.

— *Божественна поезія! високі думи!* — говорили разом Дашкович і Радюк, а Ольга дивувалась, чого це вони удвох аж репетують, неначе змовились.

Ольга вже брала нудьга; вона хотіла говорити про що інше.

— *От і ви, Ольго Василівно, будете говорити по-українській і не будете нехтувати мовою великого поета, як-от наші панії та гордяни, і будете читати Кобзаря.*

— *Нащо! Ніколи того не буде!* — одрубала Ольга, згадавши, що *в інституті не говорять такою мовою* [11, 254].

Наведений уривок фіксує семантико-прагматичне наповнення оцінних висловів. По-перше, вони маркують соціокультурну характеристику української інтелігенції — зацікавлення її творчістю Т. Шевченка (пор.: узяв «Кобзаря» й почав декламувати, читав «Думи», читати «Кобзаря»), по-друге, вислів *мова великого поета* — це художня дефініція, змістове наповнення якої засвідчує асоціативно-семантичний зв'язок українська

мова — мова Т. Шевченка, по-третє, текстові структури не будете не хтувати мовою великого поета, як-от наші панії та городяни та в інституті не говорять такою мовою інформують про орієнтири державної мовної політики того часу: функціональне обмеження української мови, відсторонення її від офіційної, наукової, освітньої сфер життя, вилучення з простору культуротворення.

Духовний світ інтелігенції у художніх текстах І. Нечуя-Левицького окреслюють вислови: *говорити по-модному, говорити / писати по-сільській, говорити по-своєму*. Об'єднані поняттям українська мова, такі словосполучення становлять характерний мовно-комунікативний простір персонажа-інтелігента.

Через зображення різних життєвих ситуацій, причому глибоко ментальних, духовних, письменник відтворює мовну культуру тодішнього суспільства, фіксує стан хаосу в мовокористуванні. Герої І. Нечуя-Левицького (а це ж його сучасники) залежно від рівня їхньої освіти, мовної свідомості, соціального статусу часто послуговуються тією мовою, яку автор характеризує як мішану, жаргонну. Напр.: *Панна почервоніла й одказувала йому тією **страшною мішаниною**, котру на Україні звуть великорусською мовою* [11, 144]; *Вона [Маша] говорила тим **страшним київським жаргоном**, що в Києві зветься русским языком, і щиро була пересвідчена, що вона говоре дійсно по-руській, мов справжня городянська панна або купчиха* [15, 23]. Письменник наголошує на поширеному явищі мовної мішанини у таких контекстах: *В цім Києві такі чуда творяться, громадянство таке дике, люди такі, що **не вміють навіть до ладу говорити по-руській**, не то що по-французькій* [11, 104]; <...> *вона [Саня] по батькові та мате-*

*рі українка, але зросла в Кишиніві серед мішанини сливе десяти національностей, не знає добре ні українського, ні молдавського народу, **не знає гаразд мови ні української, ні молдавської**. Та й мачуха її йде проти українщини <...>* [13, 135]; *Вона [Ольга] співала дуже добре, тільки **українські слова так перекручувала на руський лад**, що Радюкові стало ніяково* [11, 209]; *Коли траплялось йому [Фесенку] сказати яку-небудь українську приказку, то він вимовляв її на великоруський лад, як деякі наші трошечки просвічені пани, котрі хочуть показати, що вони вже зовсім спаніли і **не можуть навіть вимовити по-українській доладу й одного слівця*** [13, 141].

Осмилення української мови як неодмінного складника духовного світу українців пов'язане з розумінням мови як багатогранного явища — тобто не лише як засобу спілкування, як визначальної ознаки національної культури, а й з розумінням створених цією мовою художніх текстів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз художніх текстів І.С. Нечуя-Левицького («Причепи», «Хмари», «Над Чорним морем», «Неоднаковими стежками», «Навіжена», «Гастролі», «На гастролях у Микитянах») засвідчує, що ментальний, культурно-освітній простір українського суспільства другої половини XIX — початку XX ст. репрезентує мовний образ європейського українця-інтелігента. Стрижневими для цього образу були поняття української мови, культури, освіти.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у більш детальному вивченні тематичного компонента «культура, освіта», актуалізованого в ментальному, культурно-освітньому просторі тогочасного українського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасимова Г.П. Нечуй-Левицький Іван Семенович / Г.П. Герасимова // Енциклопедія історії України. Т. 7 / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. — К. : Наук. думка, 2010. — С. 382–383.
2. Дзюбишина-Мельник Н.Я. Синтаксичний почерк І.С. Нечуя-Левицького / Н.Я. Дзюбишина-Мельник // Культура слова. — К., 1990. — Вип. 39. — С. 55–59.
3. Ермоленко С. Етнокультурний та соціальний зміст художньої оповіді Івана Нечуя-Левицького / С. Ермоленко // Культура слова. — К., 2013. — Вип. 79 — С. 6–15.
4. Ермоленко С.Я. Ословлений український пейзаж і портрет у творах І. Нечуя-Левицького / С.Я. Ермоленко // Мовно-естетичні знаки української культури. — К., 2009. — С. 119–130.
5. Ермоленко С. Філософія мови Тараса Шевченка / С. Ермоленко // Українська мова. — 2014. — № 2(50). — С. 3–18.
6. Їжакевич Г.П. Мова творів І. Нечуя-Левицького / Г.П. Їжакевич // Курс історії української літературної мови / за ред. І.К. Білодіда. — К. : Вид-во АН УРСР, 1958. — Т. 1 (Дожовтневий період). — С. 435–455.
7. Красавіна В.В. Структурно-семантичні, стилістичні та текстові функції епітета в історичному романі (на матеріалі творів другої половини XIX — першої половини XX ст.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Красавіна В.В. ; НАН України, Ін-т укр. мови. — К., 2005. — 20 с.
8. Мацько Л. Художня мовотворчість і наукова діяльність І. Нечуя-Левицького в історії української літературної мови / Л. Мацько // Українська мова в освітньому просторі : навч. посіб. для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». — К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. — С. 239–249.

9. Муромцева О. Іван Нечуй-Левицький в історії української літературної мови / О.Г. Муромцева // 3 історії української літературної мови. Вибрані праці. — Х., 2008. — С. 149–161.
10. Нечуй-Левицький І. Зібрання творів : [у 10 т.] / І. Нечуй-Левицький. — К. : Наук. думка, 1965. — Т. 1. — 377 с.
11. Нечуй-Левицький І. Зібрання творів : [у 10 т.] / І. Нечуй-Левицький. — К. : Наук. думка, 1965. — Т. 2. — 387 с.
12. Нечуй-Левицький І. Зібрання творів : [у 10 т.] / І. Нечуй-Левицький. — К. : Наук. думка, 1965. — Т. 3. — 444 с.
13. Нечуй-Левицький І. Зібрання творів : [у 10 т.] / І. Нечуй-Левицький. — К. : Наук. думка, 1965. — Т. 5. — 452 с.
14. Нечуй-Левицький І. Зібрання творів : [у 10 т.] / І. Нечуй-Левицький. — К. : Наук. думка, 1965. — Т. 6. — 465 с.
15. Нечуй-Левицький І. Зібрання творів : [у 10 т.] / І. Нечуй-Левицький. — К. : Наук. думка, 1965. — Т. 8. — 489 с.
16. Нечуй-Левицький І. Зібрання творів : [у 10 т.] / І. Нечуй-Левицький. — К. : Наук. думка, 1965. — Т. 9. — 471 с.
17. Русанівський В.М. Історія української літературної мови : [підруч.] / В.М. Русанівський. — К. : АртЕк, 2001. — 392 с.
18. Словарь української мови : у 4 т. / За ред. Б. Грінченка. — К., 1907–1909.
19. Словник української мови : в 11 т. — К. : Наук. думка, 1970–1980.

REFERENCES

1. Herasymova, H.P. (2010). Nechui-Levytskyi Ivan Semenovich [Nechui-Levytskyi Ivan Semenovich]. Kyiv, Naukova dumka. *Entsyklopediia istorii Ukrainy*, Vol. 7, 382–383.
2. Dziubyshyna-Melnyk, N.Ya. (1990). Syntaktychnyi pocherk I.S. Nechia-Levytskoho [I. Nechui-Levytsky's Syntactic Handwriting]. *Kultura slova*, 39, 55–59.
3. Yermolenko, S. (2013). Etnokulturnyi ta sotsialnyi zmist khudozhnoi opovidi Ivana Nechia-Levytskoho [Ethnic Cultural and Social Content of Ivan Nechui-Levytsky's Narrative]. *Kultura slova*, 79, 6–15.
4. Yermolenko, S.Ya. (2009). Oslovlenni ukrainskyi peizazh i portret u tvorakh I. Nechia-Levytskoho [Described Ukrainian landscape and portrait in I. Nechui-Levytsky's works]. *Movno-estetychni znaky ukrainskoi kultury*, 119–130.
5. Yermolenko, S. (2014). Filosofiia movy Tarasa Shevchenka [The Philosophy of Taras Shevchenko's language]. *Ukrainska mova*, 2(50), 3–18.
6. Yizhakevych, H.P. (1958). Mova tvoriv I. Nechia-Levytskoho [Language of I. Nechui-Levytsky's works]. *Kurs istorii ukrainskoi literaturnoi movy*. Kyiv, Vydavnytstvo AN URSR, pp. 435–455.
7. Krasavina, V.V. (2005). Strukturno-semantychni, stylistychni ta tekstovi funktsii epiteta v istorychnomu romani (na materialy tvoriv druhoi polovyny XIX — pershoi polovyny XX st.) [The Structural-Semantic, Stylistic and Text Functions of an Epithet in a Historical Novel (on the basis of the works of the second part of the 19th and the first part of the 20th centuries)]. *Instytut ukrainskoi movy*, Kyiv.
8. Matsko, L. (2009). Khudozhnia movotvorchist i naukova diialnist I. Nechia-Levytskoho v istorii ukrainskoi literaturnoi movy [Art Language Creating and Scientific Activities of I. Nechui-Levytskyi in the history of the Ukrainian Literary Language]. *Ukrainska mova v osviti: navchalnyi posibnyk dlia studentiv-filolohiv osvitiio-kvalifikatsiinoho «mahistr»*. Kyiv Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahomanova, pp. 239–249.
9. Muromtseva, O. (2008). Ivan Nechui-Levytskyi v istorii ukrainskoi literaturnoi movy [Ivan Nechui-Levytsky in History of the Ukrainian Literary Language]. *Z istorii ukrainskoi literaturnoi movy. Vybrani pratsi*, Kharkiv, pp. 149–161.
10. Nechui-Levytskyi, I. (1965). Zibrannia tvoriv: [u 10-ty tomakh]. Vol. 1. K., Naukova dumka, 377 p.
11. Nechui-Levytskyi, I. (1965). Zibrannia tvoriv: [u 10-ty tomakh]. Vol. 2. K., Naukova dumka, 387 s.
12. Nechui-Levytskyi, I. (1965). Zibrannia tvoriv: [u 10-ty tomakh]. Vol. 3. K., Naukova dumka, 444 p.
13. Nechui-Levytskyi, I. (1965). Zibrannia tvoriv: [u 10-ty tomakh]. Vol. 5. K., Naukova dumka, 452 p.
14. Nechui-Levytskyi, I. (1965). Zibrannia tvoriv: [u 10-ty tomakh]. Vol. 6. K., Naukova dumka, 465 p.
15. Nechui-Levytskyi, I. (1965). Zibrannia tvoriv: [u 10-ty tomakh]. Vol. 8. K., Naukova dumka, 489 p.
16. Nechui-Levytskyi, I. (1965). Zibrannia tvoriv: [u 10-ty tomakh]. Vol. 9. K., Naukova dumka, 471 p.
17. Rusanivskyi, V.M. (2001). Istoriiia ukrainskoi literaturnoi movy: pidruchnyk [History of Ukrainian Literary Language: textbook]. K., ArtEk, 392 p.
18. Slovare ukrainskoi movy: U 4-kh t. (1907–1909). [Dictionary of the Ukrainian Language]. In Borys Grinchenko (ed.).
19. Slovyk ukrainskoi movy: v 11-ty t. (1970–1980). [Dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv, Naukova dumka.